

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU (BESYO) ÖĞRENCİLERİNİN İLETİŞİM BECERİSİ ALGILARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Özden TEPEKÖYLÜ¹ Mümine SOYTÜRK² Hatice ÇAMLIYER³

Geliş Tarihi: 09.02.2009

Kabul Tarihi:18.08.2009

ÖZET

Bu araştırma Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndaki Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği, Antrenörlük Eğitimi Bölümleri öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının ne olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca cinsiyet, yaş, okunulan bölüm, sınıf düzeyi, herhangi bir spor branşıyla düzenli olarak ilgilenip ilgilenilmediği, yaşanan yerleşim merkezi, mezun olduğu lise türü, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba mesleği, kaç kardeş oldukları ve ailenin toplam aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre iletişim becerisi algılarının anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığı da araştırılmıştır. Örneklem grubunu Manisa Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 161'i kız ve 305'i erkek olmak üzere toplam 466 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın iletişim becerisi algılarına ilişkin veriler Korkut (1997) tarafından geliştirilen üniversite öğrencileri üzerinde daha sonra geçerliği ve güvenilirliği yapılan "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" ve öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Verileri değerlendirmek amacıyla ANOVA ve "t" testi istatistiksel analiz yöntemleri uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının oldukça yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre iletişim becerisi algılarında kızların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışmanın diğer bulguları iletişim becerisi algılarının, yaş, okunulan bölüm, sınıf düzeyi, herhangi bir spor branşıyla düzenli olarak ilgilenip ilgilenilmediği, yaşanan yerleşim merkezi, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba mesleği ve ailenin toplam aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar yaratmadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: İletişim Becerisi, Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği, Antrenörlük Eğitimi

EXAMINING THE LEVELS OF PERCEPTION OF COMMUNICATION SKILLS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS COLLEGE (PESC) STUDENTS IN TERMS OF PRE-DETERMINED VARIABLES

ABSTRACT

This study was conducted to identify the levels of perception of communication skills in students' in the Physical Education and Sports Teaching, Sports Management, and Coaching Education programs in a Physical Education and Sports College. It was investigated whether certain features, such as: gender, age, department, class level, regular participation in any sports branch, location, type of high school graduated from, the department graduated from in high school, the education level of the parents', the parents' occupations, the number of siblings in each family, and the family's total monthly income, would cause a significant difference in the levels of perception of communication skills among the students'. Subject group consisted of the 1st, 2nd, 3rd, and 4th year students from Manisa Celal Bayar University Physical Education and Sports College. A total of 466 students, including 161 female and 305 male, participated in this study. The input data of this study, related to the levels of perception of communication skills, was collected by means of the "Communication Skill Evaluation Scale", whose validity and reliability were checked on students later, developed by Korkut (1997). Data was also collected by means of the "Personal Information Form", which was prepared by the investigator in order to identify the demographic features of the students. The given information was evaluated ANOVA and "t" test techniques. The results of this study indicate that the levels of perception of communication skills in the Physical Education Sports College students were quite high. Also, according to the gender of the participants, a significant difference was found in favor of the female students in regards to the levels of

* Bu çalışma Yüksek Lisans tezinden hazırlanmış 6. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumunda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Pamukkale Üniversitesi S.B.T.Y.O. DENİZLİ Öğretim Görevlisi e-posta: otepekoylu@pau.edu.tr

² Celal Bayar Üniversitesi B.E.S.Y.O. MANİSA Okutman e-posta: mumine.soyturk@bayar.edu.tr

³ Celal Bayar Üniversitesi B.E.S.Y.O. MANİSA Prof. Dr. Öğretim Üyesi e-posta: hatice.camliyer@bayar.edu.tr

perception of communication skills. It was also found that the differences according to certain features, such as: gender, age, department, class level, regular participation in any sports branch, location, the education level of the parents', the parents' occupations, and the family's total monthly income, are not significant.

Key Words: Communication Skills, Physical Education Teaching, Sports Management, Sports Trainer, Play and Sports.

GİRİŞ

İletişime ilişkin çok çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlarda, iletilen duygu, düşünce, tutum, bilgi ve davranışların ortak anlamı üzerinde uzlaşmış olması ortak noktayı oluşturmaktadır (1). İletişim Dökmen (2004) tarafından "bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci" olarak tanımlanmıştır (2). Bu süreçte çıkabilecek sorunları önlemek insanlar arası ilişkilerde iletişim kopukluklarını engelleyebilecek, buna bağlı olarak da ilişkileri daha sağlıklı kılacaktır. Bunun yanı sıra bireyler arasında doğabilecek sorunların çözülmesi de bu sorunun iyi ifade edilebilmesiyle bağlantılıdır (3). Bu da bir takım iletişim becerilerini bilmekle sağlanabilir.

İletişim insanın çevreye uyum sağlayabilmesi için gerekli olan en önemli öğelerden birisidir (4). İnsanın sosyal çevresindeki memnuniyetini arttırmasının iletişimi iyi kurmasıyla gerçekleşebileceği söylenebilir. Bunun aksine bireyin çevresiyle kuracağı iletişimde başarısızlığa uğraması, kendini ifade edememesi ya da yanlış ifade etmesi gibi durumlarda da bireyin zamanla yalnızlık duygusuna itilebileceği ve mutsuz olmasına neden olabileceği söylenebilmektedir (5). Bu sebeple iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla hazırlanan, iletişim becerileri eğitim programlarının etkililiğini ölçmek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda genel olarak iletişim becerileri eğitim programlarının, iletişim becerilerini geliştirdiği görülmüştür (4,6,7,3,8,9). Ayrıca yalnızlık ve çatışma eğilimi gibi faktörler üzerinde pozitif etkileri olduğu da belirtilmiştir (10,11,12,13,14).

Bütün ilişkiler iletişim yoluyla sürdürülmektedir. Bu ilişkilerde bireyin kendisini ifade ediş tarzıyla ilgili olarak kullandığı beceri, ilişki kurduğu kişinin duygu, düşünce ve en sonunda da davranış ve hareketlerini etkileyebilmektedir (15). Herkesten bu tür becerilere sahip olması beklenmese de diğer bireylerle daha sık ilişkide bulunabilecek kişilerin ya da yoğun insan ilişkilerinin bulunduğu meslek gruplarında çalışanların, insan ilişkilerini pozitif yönde etkileyecek becerilere sahip olması önemlidir. Bu sebeple bireylerin sahip olduğu iletişim becerilerinin diğer bireyler üzerindeki etkisini ve bireylerin sahip oldukları iletişim becerisi düzeyini ölçmek ve değerlendirmek amacıyla bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda eğitim düzeyi (16,17,18,19), yalnızlık (20), sosyo-ekonomik düzey (21,22,23) ve benlik saygısı (21) gibi faktörlerin iletişim becerileri üzerinde etkisi olduğu görülürken, cinsiyet faktörünün bazı çalışmalarda iletişim becerilerini etkilediği (24,25,26,20) bazı çalışmalarda etkilemediği (27,28,19) görülmüştür. Ayrıca yapılan araştırmalara göre, iletişimde bulunan kişilerin tavır ve tutumlarının karşılarındaki kişilerin iletişim becerilerini etkiledikleri söylenebilmektedir (26,25).

İnsan ilişkilerinin yoğun olduğu ortamlarda çalıştığı söylenebilecek beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler ve spor yöneticilerinin insan ilişkilerini kolaylaştırıcı becerilere sahip olmaları gerektiği düşünülmektedir. İnsanların olayları görerek, duyarak ve yaşayarak uygulamasına imkân sağlayan ve bireysel farklılıkları göz ardı etmeyen spor ortamlarında, iletişimi etkili kılacak becerilerin öğrenilmesi ve sosyal yaşama aktarılması sağlanabilir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler ve spor yöneticilerinin bu konuda donanımlı yetiştirilmeleri ilişkide buldukları bireylere iletişim becerilerini kazandırmak amacıyla önemli görülmektedir. Ayrıca her bireyin zorunlu eğitim sürecinden geçtiğini ve eğitim programlarında beden eğitimi dersinin zorunlu olduğunu düşünürsek beden eğitimi öğretmenlerinin bu becerilere sahip olmasının daha da önemli olduğu söylenebilir.

İlk yaşlarında hareket ve oyunu iletişim aracı olarak kullanan insanın, psikolojik nedenlerle hareketlerinin kısıtlanması, içine kapanık kişilik özellikleri edinmesine neden olabilmektedir (28). İnsanın bu doğal sürecini akıllıca yönlendirmek ise, iletişimle ilgili etkin becerilerin temellerinin atılmasına olanak sağlayabilir. Bu bağlamda bireyin kişilik yapısının doğumundan itibaren oluşmaya başladığı düşünülürse bu noktanın göz ardı edilmemesi gerektiği söylenebilir. İletişim kurmamanın olanaksız olduğu kişilerarası ilişkilerin (29), sağlıklı ve kalıcı olmasını sağlayabilmek için küçük yaşlarda kazandırmaya çalışmak akıllıca sayılabilir. Bu da çocukların hareket eğitimi uygulamalarıyla ilgili olan beden eğitimi öğretmeni, antrenör ve spor yöneticisinin etkili iletişim becerilerini bilmesini önemli kılacak diğer bir noktadır.

İletişim becerileri öğretilen ve öğrenilebilen fakat bu konuyla ilgili egzersizler yapılmadığında unutulabilen becerilerdir (30). Bu nedenle spor yapma ortamlarının bu becerileri pekiştirmek için uygun ortamlar olduğu düşünülmüş ve yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak çeşitliliği ve özellikleriyle her türlü ilgi, yetenek ve algı kanalına hitap edebilen sportif aktivitelerde yer alan öğretmen, antrenör ve yönetici adaylarının iletişim becerisi algıları araştırılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; BESYO öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemek ve iletişim becerisi düzeylerini değerlendirebilmektir. Özellikle beden eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin aldıkları formasyon derslerinin, iletişim becerisi algıları bakımından spor yöneticiliği ve antrenörlük eğitimi bölümleri öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığını incelemektir.

Problem Cümlesi

BESYO öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının düzeyi nedir?

Hipotezler

- H1 Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği, Antrenörlük Eğitimi Bölümleri öğrencilerinin iletişim becerisi algıları, bölümler arası farklılık göstermektedir.
- H2 BESYO öğrencilerinin iletişim becerisi algıları, cinsiyete, yaşa, sınıf düzeylerine herhangi bir spor branşıyla düzenli olarak ilgilenip ilgilenmediklerine, yaşadıkları yerleşim merkezine, anne-baba öğrenim durumuna ve mesleğine ve ailelerinin aylık gelirlerine göre farklılık göstermektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, BESYO öğrencilerinin iletişim becerisi algılarında bazı değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar yaratıp yaratmadığını belirleyeme yönelik betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Manisa Celal Bayar Üniversitesi BESYO öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışmada örneklem grubunu ise Manisa Celal Bayar Üniversitesi BESYO 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 161'i kız (%34,5) ve 305'i erkek (%65,5) olmak üzere toplam 466 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler olasılığa dayalı olmayan kolayda örnekleme yoluyla seçilmiştir (31).

Veri Toplama Araçları

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan “İBDÖ” 5'li likert tipi bir ölçektir. 25 maddeden oluşan bir form şeklindedir. Yönergeyi de içeren bu formda “her zaman (5), sıklıkla (4), bazen (3), nadiren (2) ve hiçbir zaman (1)” olmak üzere derecelendirilmiş seçenekler yer almaktadır. Tersine maddelerin olmadığı ölçekte yüksek puan, bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamındadır.

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)'nin Geçerlik ve Güvenirliği

Ölçeğin Korkut (1997) tarafından üniversitede okuyan 58 öğrenci ve 61 yetişkinle yapılan iki geçerlik çalışmasında benzer ölçekler geçerliği kullanılmış, Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeği'nden yararlanılmıştır. İki grubun sırasıyla geçerlik katsayıları .52 ve .48'dir (20). Yüksel (1997) tarafından 120 üniversite öğrencisiyle yapılan İBDÖ'nün benzer ölçekler geçerliği çalışmasında da Öztan'ın (1994) Türkçeye uyarlamış olduğu Kişilerarası İlişkiler Tarzı Ölçeği kullanılmış ve geçerlik katsayısı .54 olarak bulunmuştur (4).

Korkut (1997) tarafından üniversitede okuyan 58 öğrenci ile yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda güvenilirlik katsayısı .78 ($p < .001$) olarak elde edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı olarak alfa değeri ise üniversite öğrencileri için .86 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Diğer bir güvenilirlik çalışmasında 61 yetişkinin puanlamalarıyla yapılan iç tutarlılık katsayısı .75 olarak bulunmuştur (20). Yüksel (1996) tarafından 120 üniversite öğrencisiyle yapılan güvenilirlik çalışmasında İBDÖ'nün güvenilirlik katsayısı .87 olarak bulunmuştur (4). Bu araştırma kapsamında 466 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada iç tutarlılık katsayısı olarak alfa değeri ise .82 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından BESYO öğrencilerinin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla bir “KBF” hazırlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Öğrencilere “İBDÖ” ve “KBF” sınıf ortamında dağıtılmış, anketin uygulanmasından önce verilen yönergeyle birlikte sözel açıklama da yapılmıştır. 485 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Ancak 19 öğrencinin kâğıtları veri toplama araçlarına uygun yanıt vermediği gerekçesiyle değerlendirme dışında bırakılmıştır. Evrenin % 61,64'üne ulaşılmıştır. Elde edilen veriler SPSS (Versiyon 12) paket programında değerlendirilmiştir.

Verilerin İstatistiksel Analizi

BESYO öğrencilerinin iletişim becerilerine ilişkin grupların ortalama puanları arasında farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA ve “t” testi istatistiksel analiz teknikleri kullanılmıştır. İstatistikî analizlerde anlamlılık düzeyi sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan $p < .05$ olarak seçilmiştir.

BULGULAR**Araştırmaya Katılan Öğrencilerin İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler****Tablo 1. Kız ve erkek öğrencilerin iletişim becerilerine yönelik algı düzeylerine ilişkin betimsel istatistiksel veriler**

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS
İletişim Becerileri	Kız	161	4.27	0.34
	Erkek	305	4.14	0.39
	Toplam	466	4.19	0.37

Tablo-1'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları genel olarak incelendiğinde, ortalama puanın 4.19 ± 0.37 olduğu görülmektedir. Bu puan durumu araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerisi düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin "ANOVA" ve "t" Testi Sonuçları**Tablo 2. Kız ve erkek öğrencilerin iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin 't' testi sonucu**

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Kız	161	4.27	0.34	3.59**	0.001
Erkek	305	4.14	0.39		

**p < 0.001

Tablo-2'ye göre kız ve erkek öğrencilerin ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (t = 3.59, p<0.01). Buna göre, kız öğrencilerin iletişim becerilerini algılama düzeylerinin erkek öğrencinkine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin yaşlarına göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

YAŞ	N	\bar{X}	SS	f	p
17-19	91	4.24	0.36	1.89	0.13
20-22	189	4.20	0.38		
23-25	130	4.13	0.36		
26 ve üstü	56	4.18	0.39		
Toplam	466	4.19	0.37		

Tablo-3'de yaş değişkenine göre iletişim becerisi algıları ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (f=1.89; p > 0.05).

Tablo 4. Öğrencilerin okudukları bölüme göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

	N	\bar{X}	SS	f	p
Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü	183	4.20	0.36	0.91	0.41
Spor Yöneticiliği Bölümü	135	4.20	0.37		
Antrenörlük Eğitimi Bölümü	148	4.15	0.39		
Toplam	466	4.19	0.37		

Tablo-4 okunan bölüm açısından iletişim becerisi algıları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymaktadır (f=0.91; p > 0.05).

Tablo 5. Öğrencilerin okudukları sınıf düzeylerine göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

	N	\bar{X}	SS	f	p
1. Sınıf	129	4.24	0.36		
2. Sınıf	83	4.17	0.36		
3. Sınıf	109	4.17	0.41	1.42	0.24
4. Sınıf	145	4.16	0.36		
Toplam	466	4.19	0.37		

Tablo-5'e göre sınıf düzeylerine göre iletişim becerisi algılarındaki puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f=1.42$; $p > 0.05$).

Tablo 6. Öğrencilerin düzenli olarak bir spor branşıyla ilgilenip ilgilenmeme durumlarına göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

	N	\bar{X}	SS	f	p
Hayır	52	4.12	0.37		
Evet. okul takımı	32	4.18	0.38		
Evet. Lisanslı	209	4.17	0.39	1.03	0.39
Evet. belirli günlerde	127	4.23	0.37		
Diğer	46	4.19	0.31		
Toplam	466	4.19	0.37		

Tablo-6'ya göre düzenli olarak bir spor branşıyla ilgilenip ilgilenmeme durumu iletişim becerisi algıları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($f=1.03$; $p > 0.05$).

Tablo 7. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim merkezine göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

YAŞADIĞI YER	N	\bar{X}	SS	f	p
Köy	12	4.31	0.37		
Kasaba	15	4.10	0.26		
İlçe	85	4.24	0.32	2.24	0.06
Şehir	149	4.12	0.36		
Büyükşehir	205	4.21	0.41		
Toplam	466	4.19	0.37		

Tablo-7'ye göre öğrencilerin yaşadıkları yerleşim merkezi değişkeninde iletişim becerisi algılarındaki puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamasına rağmen anlamlılığa doğru bir eğilim saptanmıştır ($f=2.24$; $p > 0.05$).

Tablo 8. Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

ANNE EĞİTİM DURUMU	N	\bar{X}	SS	f	p
Okur yazar değil, Sadece okur yazar	53	4.14	0.41		
İlkokul, ortaokul	256	4.21	0.37	0.92	0.39
Lise, Üniversite veya Yüksekokul	157	4.17	0.36		
Toplam	466	4.19	0.37		

Tablo-8'e göre öğrencilerin anne eğitim durumu açısından iletişim becerisi algılarındaki puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($f=0.92$; $p > 0.05$).

Tablo 9. Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

BABA EĞİTİM DURUMU	N	\bar{X}	SS	f	p
Okur yazar değil, Sadece okur yazar	21	4.19	0.41	0.10	0.90
İlkokul, ortaokul	233	4.19	0.37		
Lise, Üniversite ve Yüksekokul	212	4.18	0.37		
Toplam	466	4.19	0.37		

Tablo-9'a göre öğrencilerin baba eğitim durumu açısından iletişim becerisi algılarındaki puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($f=0.10$; $p > 0.05$).

Tablo 10. Öğrencilerin anne meslek durumuna göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin 't' testi sonucu

ANNE MESLEK	N	\bar{X}	SS	t	p
Çalışan	193	4.17	0.39	-0.77	0.44
Çalışmayan	273	4.19	0.37		

Tablo-10'a göre annesi çalışan öğrencilerle ile çalışmayan öğrenciler açısından iletişim becerisi algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = -0.77$; $p > 0.05$).

Tablo 11. Öğrencilerin baba meslek durumuna göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

BABA MESLEK DURUMU	N	\bar{X}	SS	f	p
İşsiz	5	105.40	13.24	0.69	0.64
İşçi	47	106.28	9.29		
Memur	53	105.66	9.06		
Serbest meslek	128	103.83	10.38		
Emekli	180	104.31	8.35		
Diğer	53	105.11	9.99		

Tablo-11'e göre baba mesleği açısından öğrencilerin iletişim becerisi algıları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f=0.69$; $p > 0.05$).

Tablo 12. Öğrencilerin ailelerinin aylık toplam gelir durumlarına göre iletişim becerisi düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonucu

AİLE AYLIK GELİR	N	\bar{X}	SS	f	P
350-800 YTL.	163	4.22	0.39	2.24	0.11
850-2000 YTL.	250	4.18	0.34		
2050 ve üstü	53	4.10	0.42		

Tablo-12'e göre öğrencilerin ailelerinin aylık toplam gelirleri açısından iletişim becerisi algıları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($f=2.24$; $p > 0.05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın bulgularında BESYO öğrencilerinin iletişim becerisi algılarına yönelik puan ortalamalarının (Tablo-1) oldukça yüksek olduğu görülmektedir (4.19 ± 0.37). Bu durum öğrencilerin iletişim becerisi algılarının çok iyi olduğunu göstermektedir.

Korkut (1997)'ün eğitim fakültesi bölümleri öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada da öğrencilerin iletişim becerisi algılarının yüksek olduğu kız öğrencilerin (4.03) ve erkek öğrencilerin (3.87) puan ortalamalarına bakılarak söylenebilmektedir (20). Pehlivan (2005)'in sınıf öğretmeni adaylarına uyguladığı İBDÖ'nün bulgularına göre de adayların iletişim becerisi algılarının yüksek olduğu (3.94) görülmektedir (18). Fakat BESYO öğrencilerinin puan ortalamalarına bakıldığında Korkut (1997) ve Pehlivan (2005)'in çalışmalarına katılan üniversite öğrencilerinin puanlarından daha yüksek olduğu istatistiksel olarak söylenebilmektedir. Bu durum BESYO öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun elit düzeyde ya da düzenli olarak spor yapıyor olmalarına bağlanabilir. Herhangi bir spor branşıyla ilgileniyor musunuz? sorusuna "hayır" cevabı verenlerin çok az olduğu (% 11.1) ve bir çoğunun sakatlık nedeniyle bıraktığı ya da herhangi bir nedenden dolayı ara verdiği görülmüştür. Bu nedenle BESYO öğrencilerinin büyük çoğunluğunun spor geçmişi olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili kuramsal bilgiler ve yapılan araştırmalar da spor yapan bireylerin spor yapmayan bireylere oranla iletişim kurmaya daha eğilimli olduğunu sportif aktiviteler yoluyla kazanılan becerilerin sosyal hayata aktarılabilirliğini söylemektedir (32,28).

Öğrencilerin İBDÖ'den aldıkları puanlarda cinsiyet açısından kızlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Tablo-2). Literatürde iletişim becerisi düzeylerinin cinsiyetler arası farklılık göstermediğini belirten araştırmalar olsa da (19,27), bu bulgu konuyla ilgili yapılan birçok araştırma tarafından da desteklenmektedir (30,20,22,25,21,26,9).

Kızların erkeklere göre iletişim becerilerini daha iyi algılamaları Korkut (1997) tarafından sosyalleşme sürecine bağlanmıştır. Sosyalleşme süreci sırasında kız ve erkeklerin farklı davranışları desteklenmektedir (33). Benzer olarak McDowell (1993)'ün çalışmasında öğretmenlerin ders verme yöntemlerinde kullandıkları becerilerle ilgili olarak erkek öğretmenlerin daha baskın ve katı olduğu; kadın öğretmenlerin ise daha duygusal, informal, arkadaşça ve öğrencilerine daha açık olduğu belirtilmiştir (25). Yurt dışında yapılan araştırmalar kadınların beklentilerini, düşündüklerini, kaygılarını daha sık ve daha açık ifade edebildiklerini göstermektedir. Ayrıca kadınların derin arkadaşlık ilişkilerine erkeklerden daha fazla önem verdiklerini diğer insanlara karşı daha duyarlı, sevgi dolu, incelikli, insanlarla olmayı seven özellikler gösterdiklerini vurgulayan çalışmalara da rastlanmaktadır (33,34,22).

Yaş değişkeninin iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık yaratmamıştır (Tablo-3) Bu bulgu Korkut (1997), Bozkurt ve diğerleri (2003)'nin çalışmaları tarafından desteklenmektedir (20,26). Görür (2001)'ün ergenlerle yaptığı çalışmada ise iletişim becerisi algılarına ilişkin bulgular yaşları daha büyük olan ergenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir (22). Bu durum şöyle açıklanabilir; Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramına göre ergenlik döneminde, bilişsel yapıdaki gelişme, zihinsel yetilerin olgunlaşması, dış dünyayı algılama ve kavramada değişikliklere yol açar. Diğer taraftan bireyin çevresindeki kişilerin bireyden beklentilerinde gözlenmeye başlayan değişiklikler, üstlenilen sosyal rollerde de değişikliklere neden olmaya başlar. Bu dönem bireyin kimliğini kazandığı dönemdir ve 12-17 yaş aralığındadır (35). Bu araştırmadaki 17-25 ve üstü yaş aralığı syetışkin grubuna girmekte ve ergenlik dönemindeki köklü değişiklikleri içermemektedir.

Araştırmanın bulgularına göre Beden Eğitimi Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler arasında okudukları bölüme göre iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo-4). Bu durum sportif uygulamaya yönelik sınav sistemine sahip olan BESYO'nun özelliği gereği öğrenciler hangi bölümde öğrenim görürlerse görsünler kişilerarası iletişimde kendilerini çok da farklı algılamadıklarının göstergesidir şeklinde yorumlanabilir.

BESYO öğrencilerinin sınıf düzeyleriyle iletişim becerisi algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo-5). Korkut (1997)'ün eğitim fakültesi öğrencileriyle yaptığı araştırmanın bulgularında da sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (20). Pehlivan (2005)'in sınıf öğretmeni adaylarıyla yaptığı araştırmada 1. ve 4. sınıflar arasında 4. sınıflar lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür (18). Bu durum bölüm değişkeninde olduğu gibi BESYO'nun özelliği gereği öğrenciler hangi sınıf düzeyinde olurlarsa olsunlar kişilerarası iletişimde kendilerini çok da farklı algılamadıklarının göstergesidir şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin düzenli olarak bir spor branşıyla ilgilenip ilgilenmeme durumuna göre iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo-6). Bu durum örnekleme katılan öğrencilerin çoğunun spor yapıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir (% 78,9). Ayrıca öğrencilerden % 9,9'unun da sporu sakatlık nedeniyle bıraktıkları ya da herhangi bir nedenden ara verdikleri görülmüştür. BESYO'ların uygulamaya yönelik giriş sınavlarının sportif beceri, ritim duygusu, kassal kuvvet, dayanıklılık, esneklik, koordinasyon gibi yetileri gerektirdiği ifade edilirse BESYO öğrencilerinin hepsinin sportif geçmişi olduğu söylenebilir. Kişinin davranışı üzerindeki kontrol algısı ya da kişisel yeterliliğe olan inancı hedef davranışını etkilemektedir (36). Coopers (1969) yaptığı araştırmada sporcuların sporcu olmayanlara göre kişilik özellikleri bakımından daha atılgan, cesur, sempatik, sosyal ilişkilerde daha girişken, benlik saygısı yüksek olduğunu belirtmiştir (37). Ogilvie (1967) de sporcuların sporcu olmayanlara oranla kendine daha güvenli, iddialı ve dışa dönük olduklarını söylemiştir (20). Bu durumda bu araştırmayla ilgili olarak da sportif ortamlarda kazandıkları kişisel yeterliliğe olan inançlarını sosyal ve kişilerarası ilişkilerine taşıdıkları bu nedenle iletişim becerisi

algılarının yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca Avşar (2004) beden eğitimi öğretmenleriyle ilgili yaptığı araştırmada, beden eğitimi öğretmenlerini herhangi bir sosyal durumda ortama uygun hareket edebilen, kendinden emin, başka bireylerin duyuşsal imalarını doğru ve tam olarak yorumlayabilen, başka bireyler tarafından duyuşsal olarak çabuk etkilenen, başkalarının duyuşsal durumlarını empatik olarak ifade edebilen, cana yakın, sosyal ya da herhangi bir konuda sohbeti başlatma ve yönlendirme becerilerine sahip bireyler olarak tanımlamıştır (38).

Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim merkezi ve ailelerinin aylık toplam gelirlerine göre iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo-7 ve 12). Köker ve ark. (2005)'nin çalışmasında da sosyo-ekonomik düzey (SED) değişkeninin iletişim becerilerini etkilemediği görülmüştür (39). Fakat bu bulgu Görür (2001) ve Sağıdeğer (2004)'in çalışmalarıyla çelişmektedir (22,21).

Baba eğitim düzeyinin ve baba mesleğinin öğrencilerin iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür (Tablo-9 ve 11). İlaslan (2001) ve Sağıdeğer (2004)'in çalışmaları da bu bulguyu destekler niteliktedir (19,21).

Anne eğitim düzeyi ve anne mesleğinin öğrencilerin iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür (Tablo-8 ve 10). Bulgular bu konuyla ilgili ergenlerle yapılan birçok çalışmayla çelişmektedir. Eryüksel (1996), İlaslan (2001) ve Sağıdeğer (2004) anne eğitim düzeyinin, İlaslan (2001) da anne mesleğinin ergen iletişim becerisiyle anlamlı olarak ilişkili olduğunu söylemişlerdir (21,19,16). Bu çelişkinin örnekleme alınan yaş grubu farklılığından kaynaklanabilirliği söylenebileceği gibi sporun da etkililiği düşünülmektedir. Spor, çocukluk yıllarında bir oyun biçiminde ortaya çıkar ve enerji birikiminin boşalmasını sağlayarak aile ortamı dışında bazı ilişkilerin doğmasına neden olur. Aile ortamına ya da toplumsal ortama uyum sağlayamayan bireyler, spora yöneldikleri zaman psikolojik boşalım nedeniyle rahatlamakta ve dengeli kişiliğe kavuşabilmektedirler (40). Bu durumun kişilerarası ilişkileri de olumlu etkileyebileceği ve kişilerarası iletişimle ilgili olarak aile içi durumlardan kaynaklanabilecek kopuklukları engelleyebileceği düşünülmektedir.

Literatürde bu konuyla ilgili olarak Mirzeoğlu (2005) öğretmenlik uygulaması dersinin (staj) Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adaylarının sınıf içi iletişimlerine etkisini incelemiştir. Öğretmenlik uygulaması dersinin başında ve sonunda yapılan gözlemlerin sonuçları yüksek çıkmış fakat öğretmenlik uygulaması dersinin bazı becerileri daha çok geliştirdiği görülmüştür (41). Öğretmenlik uygulaması dersinin başında ve sonunda alınan verilerin yüksek çıkmasını araştırmamızı destekler bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Pepe ve Ark. (2005)'nin çalışmasında ise Beden Eğitimi ve Spor öğretmenliği bölümünde okutulan derslerin sağladığı katkılar araştırılmıştır. İletişim becerileri araştırmada bir madde ile yer almıştır. Katılımcıların çoğu derslerin iletişim becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir (42).

Araştırmamızın bulgularına göre öğrencilerin iletişim becerisi algılarının sadece cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, araştırma kapsamındaki diğer değişkenlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu durumda çeşitliliği ve özellikleriyle birçok ilgi ve yeteneğe hitap eden, yaparak ve yaşayarak algılama ortamları sağlayan sportif aktivitelerin, iletişim becerileriyle ilgili olarak ailesel, ekonomik ve çevresel faktörlerden kaynaklanabilecek eksiklikleri giderebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte kişilerarası iletişimde sözsüz iletişimin bir ögesi olan beden duruşu ve boy, kilo, ten, sağlıkla ilgili görünüm gibi fiziksel özelliklerin önemi literatürde belirtilmiştir (43). Hatta beden duruşuyla ilgili olarak bireyin göğüs açıklığından (uygun postür duruşundan) kişilik yapısı ve içinde bulunduğu duygu durumu konusunda bilgi sahibi olmanın mümkün olduğu vurgulanmıştır (44). Kişinin başkalarının kendisi hakkında ne düşündüğü konusundaki görüşünün, benlik bilincini oluşturan öğelerden biri olduğu belirtilirse (28), postürüyle ilgili olarak kendini kabul ettiren, güvenli bir duruş ortaya koyması kişilerarası ilişkilerde bu yönde dönütler almasını sağlayabilecektir. Sportif aktiviteler ve egzersizler boy, kilo, sağlıklı görünüm gibi fiziksel özelliklerin gelişmesine yardımcı olabilmekte, kassal kuvvetlenmeye bağlı olarak da uygun postür duruşunu sağlayabilmektedir. Ayrıca sportif aktiviteler yoluyla kazandırılacak bedensel farkındalıkla beden dilini bilinçli kullanabilmenin sağlanabileceği söylenebilir. BESYO öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerde iletişim becerilerini yüksek algılamaları bu durumlara bağlanabilir.

İletişim becerileri öğrenilebilir ve pekiştirilmediğinde unutulabilir becerilerdir (30). Sportif aktivite ortamlarının bu becerileri öğrenmek, pekiştirmek ve kalıcı davranış değişikliği yapmak için uygun ortamlar olduğu düşünülmektedir. Çünkü spor, dans vb. etkinlikleri içeren vücut hareketleri yoluyla birey sadece teknik beceri kazanmaz, aynı zamanda başkalarının farklılıklarını tanıyıp saygı duymayı da öğrenir (28). Böylece kişisel farklılıklardan kaynaklanabilecek iletişim çatışmalarının azalabileceği söylenebilir. Bununla birlikte, olayların görülerek, duyularak ve kinestetik olarak algılanmasını sağladığı düşünülen sportif ortamların, bireylerin baskın algılama kanalına hitap edemeden kaynaklanan iletişim kopukluklarını da engelleyebileceği düşünülmektedir.

Beden eğitimi, spor etkinlikleri ve oyunlar yoluyla kazanılan psikolojik ve sosyal alandaki davranış değişiklikleri bireyin genel yaşantısına transfer olur mu konusunda yapılan araştırmalar, bedensel aktiviteler yoluyla fiziksel ve psiko-sosyal alanlarda kazanılan davranışların günlük yaşamda gerekli ve ilgili benzer durumlara transfer olduğunu göstermiştir (28).

TEPEKÖYLÜ, Ö., SOYTÜRK, M., ÇAMLIYER, H., “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”

KAYNAKLAR

1. **Ersanlı, K., Balcı, S.** “İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerli ve Güvenirlik Çalışması”. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt:2(10), 7-13, 1998.
2. **Dökmen, Ü.** İletişim Çatışmaları ve Empati. Yirmi sekizinci basım. Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004.
3. **Riesch, S. K., Henriques, J., Chanchong, W.** Effects of Communication Skills Training on Parents and Young Adolescents From Extreme Family Types. Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing. 2003. (http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3892/is_200310/ai_n9332751) Ekim, 2006
4. **Yüksel, Ş. F.** Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri Düzeylerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, Ankara, 1997.
5. **Jones, W. H., Freeman J. H., Goswick, R. A.** The persistence of loneliness: self and other determinant. Journal of Personality. 49(1), 27-48, 1981.
6. **Sızak, M.** Bir İletişim Becerileri Programının Engelli Çocukların Ergen Kardeşlerine ve Ailelerine Etkisi.: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.
7. **Demirci, E. E.** İletişim Becerileri Eğitiminin Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Genç İşçilerin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002.
8. **Deniz, İ.** İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2003.
9. **Korkut, F.** Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. Hacettepe Üniversite Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:28, 143-149, 2005.
10. **Coşkun, A.** İletişim Becerisini Geliştirme Eğitiminin İşgörenlerin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimlerine, Yalnızlık Düzeylerine ve İş Doyumlarına Etkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler A. B. D. Doktora Tezi, Ankara, 1994.
11. **Özgit, Ş.** İletişim Becerileri Konusunda Verilen Eğitimin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerindeki Etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991.
12. **Işık, A. Z.** İletişim Becerileri Konusunda Ebeveynlere Verilen Eğitimin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerindeki Etkisi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölümü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.
13. **Şahin, R.** İletişim Becerileri Eğitiminin Çocukların Yalnızlık ve Atılganlık Düzeylerine Etkisi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.
14. **Turna, Z. R.** İletişim Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bilgi Verici Danışmanlığın Baba-Genç Arasındaki Çatışma Düzeyine Etkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler A. B. D. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.
15. **Neese, T.** Success Depends on Effective Communications .journal record, 1997. (http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qn4182/is_19970827/ai_n10110858) Ekim, 2006
16. **Yüksel, G. N.** Ana-Baba ve Ergen İlişkilerinin Problem Çözme İletişim Becerileri, Bilişsel Çarpıtmalar ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji A. B. D. Doktora Tezi, İzmir, 1996.
17. **Vatansever, M.** Farklı Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okullara Girişte ve Bitirirken Sahip Oldukları İletişim Becerilerinin Belirlenip Kıyaslanması. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2002.
18. **Pehlivan, B. K.** Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir çalışma. İlköğretim-Online, 4(2), 17-23[Online], 2005.
19. **İlslan, Ö.** Orta Öğretim Öğrencilerinin Bazı Özlük Niteliklerinin ve Baskın Ben Durumlarının İletişim Becerileriyle İlişkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri A. B. D. Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001.
20. **Korkut, F.** Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Anadolu Üniversitesi, 208-218, Eskişehir, 1997.
21. **Saygıdeğer, A.** Benlik Saygısı Düzeyleri Farklı Genel Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2004.
22. **Görür, D.** Lise Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2001.
23. **Günay, K.** Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2003.
24. **McDowell, E. E.** An exploratar study of teacher attitudes toward aspects of teaching and teaching style. Miami, 1993, ERIC-ED370147, ABSTRACT, Nisan 2007.
25. **Alkaya, Y.** Lise Öğrencilerinin İletişim ve Empati Becerilerinin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2004.
26. **Bozkurt, N., Serin, O., Emran, B.** İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Problem Çözme, İletişim Becerileri ve Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. 12. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. 1373-1392, Antalya, 2003.
27. **Bulut, B. N.** İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Cilt:2(4), 443-452, 2004.
28. **Çamlıyer, H., Çamlıyer, H.** Eğitim Bütünlüğü İçerisinde Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun. Emek Matbaacılık, Manisa, 2001.
29. **Cüceloğlu, D.** Yeniden İnsan İnsana. Otuz besinci basım. Remzi kitapevi, İstanbul, 2006.
30. **Aspegren, K.** Teaching and Learning Communication Skills in Medicine-A Review With Quality Grading Of Articles. Medical Teacher, Vol. 21(6) 565-570, 1999.
31. **Altun, I. R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E.** Sosyal Bilimlerde Araştırma Bilimleri: SPSS Uygulamalı. Sakarya Kitapevi, 2004.
32. **Özerkan, K. N.** Spor Psikolojisine Giriş Temel Kavramlar. Nobel yayın dağıtım Ankara, 2005.

33. **Korkut, F.** İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt:2(7), 18-23, 1996.
34. **Newman, M.** Stepfamily Realities: How to Overcome Difficultes and Have a Happy Family. 1994 ERIC: ED381294, Nisan 2007.
35. **Erden, M., Akman, Y.** Gelişim ve Öğrenme. On birinci baskı. Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2002.
36. **Shrigley, T. L., Dawson, K. A.** Understanding The Role Of Behaviour Cognitions İn A Group Exercise Setting. Journal of Sports Science and Medicine. 3: 56-61, 2004.
37. **Çamlıyer, H.** Sporcularda Stres ve Stres Yaratan Faktörlere Göre Yaşanma Biçimleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü. Doktora Tezi, Manisa, 1984.
38. **Avşar, Z.** Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin Belirlenmesi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. XVII (2), 111-130, 2004.
39. **Köker, S., Evrengöl, A., Canat S.** Ergenlerin ana babaları ile iletişimlerini algılama düzeyleri. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi. 1(2):75-78, 2005.
40. **Doğan, B.** Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş. Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir, 2004.
41. **Mirzeoğlu, D., Çelebi, M., Özcan, G.** Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Beden Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Sınıf İçi İletişim Becerilerine Etkisi. 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu. Bursa, 2005.
42. **Pepe, K., Tot, E., Güler, D.** Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde Okutulan Derslerin Öğrencilere Sağladığı Katkı Düzeyinin Araştırılması. Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:9, 129-145, 2005.
43. **Korkut, F.** Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.
44. **Baltaş, Z., Baltaş, A.** Bedenin Dili. Yirminci basım. Remzi kitapevi, İstanbul, 1999.